

Dirk Coster

HET KIND IN DE POËZIE

door L. H. Stronkhorst

Nadat ik in mijn arsenaal de collectie lansen eens had nagezien, en gemerkt had dat deze nogal tamelijk uitgebreid was, nam ik mij voor een ervan, de taaiste, de snelste, te breken voor de poëzie. Maar in een kalmerende meditatie over de resultaten van dit tournooi is het mij duidelijk geworden, dat ik het toch maar niet moest doen. Omdat ik meende dat dit ongeveer de resultaten zouden zijn: aan mijn kant een versplinterde lans en een ontwrichte arm; en de tegenpartij: volmaakt intact, een taaiër schild dan de taaiste lans, een harnas zonder bluts.

Daarom wijs ik nu alleen maar op het feit, dat het publiek weinig goede boeken koopt. En de door het publiek gekochte bundels gedichten vormen weer een klein gedeelte van die weinig goede boeken. In deze omstandigheden is het ongetwijfeld voor de dichters nog een troost, dat zij in één opzicht collegiaal zijn, in dit opzicht nl., dat zij elkaars bundels kopen en lezen.

Iets anders, dus beter, wordt het als we het over bloemlezingen hebben. Toen Marsman zei: „De horde roept, sinds eeuwen, niet langer om brood en spelen, maar om poëzie,“ besprak hij dan ook een bloemlezing, nl. „Nieuwe Geluiden“ van Dirk Coster, de populairste, (het vorige jaar verscheen de vierde druk), beroemdste, en dus meest bestreden bloemlezing van de moderne poëzie. Verder verschenen er de laatste jaren talrijke, min of meer belangrijke bloemlezingen uit deze, vroegere of allervroegste tijd van de nederlandse dichtkunst. We noemen: Dirk Coster, „De Nederlandsche Poëzie in honderd verzen,“ Antoon van Duinkerken, „De dichters van de Contra-Reformatie,“ Jan Greshoff, „Kent uw Dichters,“ Roel Houwink, „Christofoor“; en wat de kleinere en goedkopere bloemlezingen

betreft: uit de Libellen-Serie „De Kinkhoorn“, „Revius“, „Dullaart“, „Luyken“ en drie in de Uilenreeks: R. Herreman en Marinix Gijzen, „Vlaamsche Verzen“, C. J. Kelk en Halbo C. Kool, „Nieuwste Dichtkunst“ en (dit is een heel mooi en belangrijk bundeltje) „Middel-Nederlandsche Lyriek.“ Naast „Christofoor“ van Roel Houwink is „Het Kind in de Poëzie“ van Dirk Coster, dat kort geleden verscheen, zeker de mooiste en niet minder origineelste van al de bloemlezingen van de laatste tijd.

Er zijn mensen die zeggen: „De moderne vrouwen bedanken er feestelijk voor zich door kinderen aan banden te laten leggen.“ Doch dat is niet waar.

Het zijn dames. Alleen al doordat men het adjectief modern aan het woord vrouw koppelt, staat dat woord modern doortrilt van een eeuwen-oude levende menselijkheid, een menselijkheid die niet sterven zal, zolang de wereld leeft. Een vrouw, die, tweeduizend, vierduizend jaar geleden naar een kind verlangde, haar kind voedde was even modern als 'n vrouw van nu, kende hetzelfde verlangen, voelde zich even licht en blij en gelukkig met haar kind in haar armen als een moderne vrouw.

Als ge het gelooft dat de moderne vrouw en de moderne man evenveel van kinderen houden als de mensen voor honderd of vijfhonderd jaar en ge wilt weten hoe de mensen door de eeuwen heen hun liefde voor het kind hebben uitgezegd, dan zult ge deze bundel „Het Kind in de Poëzie“ lezen, en als ge het niet wilt aannemen, dan moet ge deze bundel lezen. Dan zult ge niet alleen de namen vinden van dichters uit de Middeleeuwen, ook niet alleen Vondel, van Alphen, Gezelle, W. L. Penning of Henr. Roland Holst, Boutens, Leopold, A. Roland Holst en Nijhoff, maar ook van An- 170

thonie Donker, Slauerhoff, Noordstar, Iets-
waart, Freek van Leeuwen.

Maar, zal men misschien tegenwerpen,
gaat het niet in de allereerste plaats om
poëzie? Nee, gelukkig niet. „Deze bundel
bestreeft niet in de allereerste plaats de
100% der poëzie te benaderen, maar de
weergave van het kind in voldoende inten-
siteit, om poëtisch schoon genoemd te kun-
nen worden. Met dit compromis gelieve
elke lezer rekening te houden,” zegt Dirk
Coster in zijn Inleiding. En zeker, we hou-
den er rekening mee: door dit compromis
is deze bundel waardevoller geworden. Nu
staan er gedichten in, die, als de eis van de
volle 100% der poëzie gegolden had, er
misschien uit weg waren gelaten, als *Mijn
Zoon* van N. Noordstar, maar die door
een angstig-smartelijke toon, „gij beseft het
nauw” en een afwezigheid van gedachten
soms (zo is hij verdiept in die gebeurtenis,
het verdrinken van zijn zoon, dat hij er niet
meer aan denkt, dat hij 'n gedicht zit te
schrijven) ons direkt in het hart raakt. En
als dan poëzie niet als een grootheid
naast, maar in ons leven moet staan,
dan zeg ik dat dit gedicht ook (of juist)
poëtisch goed is. Maar volmaakt? Maar
100%? Dat laat ik aan anderen over, uit te
maken of de 100% hier is bereikt, of dat
Noordstar het niet verder heeft kunnen
brengen dan 77³/₄%.

Mijn zoon ging visschen bij de vliet
De wind woei vroolijk door het riet
te midden van potjes en pannetjes zat hij daar
totdat plotseling, wij weten niet hoe of waar,

hij in het water geduikeld is, voorover, op zijn kop,
zijn hengel en klompen lagen er bovenop
zoo moet hij daar gelegen hebben, drie uur in de kou
en geen mensch die dat gezien heeft dien morgen,
gij beseft het nauw’.

Van 's morgens negen tot twaalfen, wat moet
dat verschrik'lijk zijn
terwijl de wind ruischt in de populieren, daar bij
gindsche boerderij,

daár is het leven vroolijk in gang, zoo nu en dan
bereikt ons een kreet
dat men zich maar verlaten voelt en denkt dat
men ons vergeet.

Ach die boomen ruischen zoo hoog en zoo wereldsch
en een snik verstikte zijn stem en tranen heerlijk
mengden in zijn gedachten, ach, het riet danste,
mijne heeren, met wijde gebaren.
en de wind liep achter zichzelf aan op het water,
niet te bedaren.

Geen schip kwam daar voorbij, geen boer op een
fiets,
geen kalf dat blatend loeide omdat het iets
niet in orde speurde, grazend langs de waterkant,
noch eenig melker komend met zijn emmers van
het land....

Geen einde is er aan dit droevig lied,
altijd zal het gapen blijven, gelijk hij lag in het riet
en geen mensch vervult deze leemte, als eenig slot
blijven wij aan het malen van wind en water en
zijn treurig lot.

Het boek is verdeeld in vijf afdelingen. Dit
zijn de namen: Verlangen en Geboorte,
Het Kind, Het Kind in zijn spel, Het Kind en
God, Requiem. We zouden nu kunnen zeg-
gen welke gedichten we mooi vinden, maar
dat heeft weinig zin, als we er niet bij kun-
nen zeggen waarom en het met citeren dui-
delijk maken. Daarom willen we nu nog tot
slot een middeleeuws kerstlied aanhalen.
Dan zullen we zien hoe ook de Middel-
eeuwer zich verdiept heeft, en oneindig ge-
noten heeft en ontroerd is geworden door
de kleinste bewegingen van een jong kind.
Als Dirk Coster in zijn Inleiding op-
merkt: „Lief had de mensch zijn kinderen
altijd, maar hier zal men, in den onbedrieg-
lijken spiegel der litteratuur, met eenige
verbazing ervaren, hoe weinig behoefte de
mensch aanvankelijk toonde, zich in alle
finessen van het kind rekenschap te ge-
ven,” dan zal men ondertussen niet ver van
de waarheid zijn als men zegt dat het
enigste verschil alleen is, dat men zich er
toen geen rekenschap van gaf op het pa-
pier, en nu wel, want „lief had de mensch
zijn kinderen altijd” en dichters waren er
toen evenzeer als nu. Verderop zegt Coster
dan ook: „In de Middeleeuwen nl. was het
de behoefte om zich in volle verteedering
het wonder van Christus' geboorte voor
oogen te stellen, en aangezien Christus een
vrijwel lichaamlooze voorstelling was, ge-
bruikte de vrome Middeleeuwer al wat hij
aan zijn eigen kinderen of aan de kinderen
van zijn verwanten had gezien, om van dit
Christuskind in zijn schoone en schamele
liefelijkheid te kunnen spreken. En dan
blijkt hij de verschijning van
het kind zeer scherp in zich te
hebben opgenomen, en ontstaan
de talloze kerstliederen in Europa, die tel-
kens met Middeleeuwsche korthed, als in
de verrukking van een zoeten droom, het

dwalende gebaartje van het zeer jonge kind vertolken." Om u 't een en ander duidelijk te maken, schrijf ik tot slot een kerstlied over. Men ziet daar alles duidelijk in wat hierboven is gezegd. Er staan regels in, die, als men ze gelezen heeft, dagen lang door het hoofd blijven zingen, regels van een zo klare klank en heldere plastiek, dat men er jaloers op zou worden, als je er niet trots op was dat een (onbekende) dichter voor 'n vijfhonderd jaar, die dingen zo gaaf in onze taal heeft kunnen zeggen. Het gedicht is half een kerstlied, half een wiegelied.

KERSTLIED.

Ons ghenaket die avondstar
 Die ons verlichtet also clær:
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 Jesus minne sprac Mariën toe.

Dat huus dat hadde so menich gat,
 Daer Christus in gheboren was:
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 Jesus minne sprac Mariën toe.

Si sette dat kint op haren schoot,
 Si cussedet voor sijn mondekijn root;
 Het was so soet.
 Susa ninna susa noe,
 Jesus minne sprac Mariën toe.

Si sette dat kint op hare enien,
 Si sprac: „Groot eer moet u gheschien!“
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 Jesus minne sprac Mariën toe.

Si sette dat kint op haren aerm,
 Met groter vrouwen sach sijt aen;
 Het was so soet.
 Susa ninna susa noe,
 Jesus minne sprac Mariën toe.

Die moeder makede den kinde een bat,
 Hoe lieflic dattet daer inne sat!
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 Jesus minne sprac Mariën toe.

Dat kindekijn pletterde mitter hant
 Dattet water uten becken spranc.
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 Jesus minne sprac Mariën toe.

Die os ende oec dat eselkijn
 Die aenbeden dat soete kindekijn.
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 Jesus minne sprac Mariën toe.

VERRADERLIJKE KUS

Wat vriendlijker schijn bij vijandlijker haat!
 Wat bitterder gemoed bij zoeter liefdeteeken!
 Wat zedelloozer hart bij zedelijker spreken!
 Wat christelijker groet bij duivelscher verraad!

Wie zag ooit zooveel strijd in vredelijker staat?
 Wie schandelijker hoon zachtmoediglijker wreken?
 Wie schooner hemelzon door vuiler helnacht breken?
 Wie zaligender goed bij doemelijker kwaad?

Aartsvader Abraham, het lustte u eens te zeggen
 Dat helle en paradijs al t' afgezonderd leggen,
 En nooit verzaligd mensch den jammerpoel genaakt.

Maar dit zijn wonderen die ons vernuft doen strijken,
 Dat hier de hemel zelf den snoodsten afgrond raakt,
 Om ons het groot geduld van Jezus te doen blijken.

HEIMAN DULLAART.

172

